

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Anna Dichtlová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA

Účetnictví a finanční řízení podniku

Katedra účetnictví a financí

Etika v účetní profesi

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Vypracovala: Anna Dichtlová

2007

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zemědělská fakulta

Katedra účetnictví a financí

Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna DIGHTLOVÁ**

Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Etika v účetní profesi**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem práce je poukázat na obecné principy požadavků na profesi, možnosti navozující střed profesních a zaměstnaneckých zájmů a možnosti zneužití. Zároveň budou popisovány a nastíněny rizika ohrožující nezávislost.

Osnova:

1. Úvod.
2. Etika v účetní praxi obecně.
3. Etika profesní účetní.
4. Etika v auditorské profesi u auditorské společnosti.
5. Závěr.

Rozsah práce: 30 - 40 stran

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Mezinárodní vzdělávací standardy pro profesní účetní (IES4 - Stavovské hodnoty, etika a postoje), Vzdělávací výbor IFAC, 2006

Etický kodex profesních účetních, IFAC, 2004

Etika podnikání, Oliva, 1994

Steinman, H., Lohr, A.: Základy podnikové etiky, Victoria publishing, 1995

Internet:

www.komora-ucetnich.cz (Komora certifikovaných účetních)

www.i-servis.cz/isu2 (Institut svazu účetních)

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 23. října 2006

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2007

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice ①

prof. Ing. František Střeleček, CSc., Dr.h.c.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 23. října 2006

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 17. dubna 2007

Anna Dichtlová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce, doc. Ing. Jindřišce Kouřilové, CSc., za odborné vedení a podnětné připomínky.

OBSAH

1. ÚVOD	- 11 -
1.1. CÍL A POSTUP PRÁCE	- 12 -
1.2. METODIKA	- 13 -
2. ETIKA V ÚČETNÍ PRAXI OBECNĚ	- 14 -
2.1 ETIKA	- 14 -
2.2 ETIKA V PODNIKÁNÍ.....	- 14 -
2.2.1 Historie	- 14 -
2.2.2 Typické způsoby jednání manažerů.....	- 17 -
2.2.3 Podvody a jejich prevence	- 19 -
2.2.4 Signály, že společnosti hrozí podvod	- 21 -
2.3 ZPŮSOBY REGULACE ETIKY	- 22 -
2.4 ETIKA V ÚČETNICTVÍ	- 23 -
2.4.1 Bezúhonnost a objektivita	- 25 -
2.4.2 Řešení etických konfliktů.....	- 25 -
2.4.3 Odborná způsobilost	- 26 -
2.4.4 Důvěrný charakter informací.....	- 27 -
2.4.5 Daňová praxe.....	- 27 -
2.4.6 Přeshraniční činnost	- 28 -
2.4.7 Propagace.....	- 28 -
2.4.8 Etika v účetnictví a účetní podvody.....	- 29 -
2.4.9 Enron versus Parmalat	- 29 -
2.4.10 Účetní podvody a kreativní účetnictví.....	- 31 -
3. ETIKA PROFESNÍ ÚČETNÍ.....	- 35 -
3.1 ETIKA PROFESNÍ ÚČETNÍ PROVOZUJÍCÍ VEŘEJNOU PRAXI	- 35 -
3.1.1 Nezávislost při ověřování.....	- 35 -
3.1.2 Odborná způsobilost a odpovědnost za služby osob, které nejsou profesními účetními	- 39 -
3.1.3 Honoráře a provize.....	- 40 -
3.1.4 Činnosti neslučitelné s výkonem práce profesního účetního.....	- 40 -
3.1.5 Peněžní prostředky klientů.....	- 41 -
3.1.6 Vztahy s jinými profesními účetními	- 41 -
3.1.7 Reklama a získávání klientů.....	- 42 -
3.1.8 Porušování etických zásad ve veřejné praxi	- 43 -
3.2 ETIKA PROFESNÍ ÚČETNÍ V ZAMĚSTNANECKÉM POMĚRU	- 44 -
3.2.1 Sřet profesních a zaměstnaneckých zájmů.....	- 44 -
3.2.2 Vztah ke spolupracovníkům	- 44 -
3.2.3 Odborná způsobilost	- 44 -
3.2.4 Prezentace informací	- 44 -
3.2.5 Účetní podvody	- 45 -
4. ETIKA V AUDITORSKÉ PROFESI A U AUDITORSKÉ SPOLEČNOSTI.....	- 49 -
4.1 ZÁKON O AUDITORECH A KOMORA AUDITORŮ	- 49 -
4.2 ETICKÝ KODEX A CÍLE PROFESE	- 49 -
4.3 DŮVĚRNÝ CHARAKTER INFORMACÍ	- 51 -
4.4 MOŽNÉ PŘÍČINY ETICKÝCH KONFLIKTŮ	- 52 -
4.4.1 Waste Management – porušení etiky auditorské společnosti v praxi.....	- 52 -
6. ZÁVĚR.....	- 54 -
ABSTRACT	- 57 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 58 -

1. Úvod

S etikou, která je klíčovým pojmem mé práce, se setkáváme každý den jak v soukromém životě tak v zaměstnání. Otázky etiky musíme řešit ať je naše profese jakákoliv. Od lékaře, přes učitele až třeba právě po účetního. Myslím, že v účetní profesi, a ostatních oborech týkajících se financí, je etika nepostradatelná. Existuje zde totiž pokušení ve formě finančního prospěchu, které vede ke střetu profesních a osobních zájmů. V tomto případě nejde jen o porušování zákonů, některé věci jsou z hlediska společnosti a etiky nepřijatelné ačkoliv je zákony neupravují. Právě tyto případy jsou uvedeny v etických kodexech.

Vztah mezi účetnictvím a filosofickou disciplínou jako je etika existoval jistě již dříve. Důkazem je, že již před druhou světovou válkou plnili úlohu auditorů takzvaní účetní znalci. V České republice byla funkce auditora zavedena až po roce 1989. Následně, v roce 1992 byl přijat Zákon o auditorech a komoře auditorů a od roku 2005 se i čeští auditori řídí zásadami etického kodexu IFAC. Kromě klasického auditu existuje samozřejmě, v některých firmách, i interní audit a věci jako vnitropodnikové směrnice a speciální telefonní linky pro zaměstnance. Toto by také mělo pomoci odhalit případné podvody.

A jak je na tom s etikou Česká republika? Podle 61 % Čechů žijeme ve zkorumpované zemi, ale jen třetina přiznala uplácení. Důvody rozdílných výsledků mohou být dva. Buď druhá třetina dotazovaných nebyla upřímná nebo je to tím, že se média v České republice věnují ve velkém rozsahu problému korupce. Podle mezinárodního specialisty na vyšetřování podvodů, Charlieho Patricka, je však situace v České republice stejná jako v jiných zemích střední Evropy.

Určitý vztah mezi etikou a účetnictvím tu tedy byl už dříve. Nicméně, zájem o etiku ve vztahu k účetnictví, ve větší míře, vzrostl až s účetními skandály jako byly případ amerického Enronu a italského Parmalatu. Zpronevěřené částky obrovské.

1.1. Cíl a postup práce

Cílem práce bude poukázat nejen na obecné principy požadavků na profesi, ale také na možnosti střetu profesních a zaměstnaneckých zájmů. Důležitá jsou také rizika ohrožující nezávislost. V tomto smyslu se zaměřím na etiku vedoucích pracovníků a managementu. Podvodné jednání zaměstnanců mají totiž šanci odhalit vedoucí pracovníci, ale ti se ze svých rozhodnutí už nikomu nezodpovídají.

Jako každému problému, i porušování etických zásad v podniku lze předejít. Nastíním proto také možnosti prevence podvodů. Pokud se přesto podvod uskuteční, jsou zde určité signály, podle kterých je možno podvod rozpoznat, a které se pokusím zmínit.

Po úvodu se v druhé kapitole věnuji etice v účetní praxi obecně. Kromě etiky v účetnictví, způsobů její regulace a obecných požadavků na profesi zmiňuji také etiku v podnikání, která je účetní etice blízká. Připomínám i způsoby jednání manažerů a jeho vliv na zaměstnance. Na konec uvádím příklady z praxe a některé postupy při účetních podvodech.

Třetí kapitola obsahuje požadavky na etiku profesní účetní a to na etiku profesní účetní provozující veřejnou praxi a na etiku profesní účetní v zaměstnaneckém poměru. Jednotlivé podkapitoly jsou věnovány například nezávislosti při ověřování, odborné způsobilosti, honorářům a provizím, vztahům s jinými účetními, střetu profesním a zaměstnaneckých zájmů atd. Zmiňuji také porušování etických zásad ve veřejné praxi a zaměstnaneckém poměru.

Ve čtvrté kapitole řeším etiku v auditorské profesi a u auditorské společnosti. Věnuji se zákonu o auditorech, komoře auditorů, etickému kodexu, cílům profese a možným příčinám etických konfliktů. Nakonec kapitoly uvádím příklad porušení etiky auditorské společnosti v praxi.

1.2 Metodika

Poté co jsem si vybrala téma své bakalářské práce jsem se zaměřila na shromažďování informací. Stahovala jsem odborné články z Internetu, procházela odborné časopisy (hlavně Ekonom) a jiná odborná periodika. Opatřila jsem si knihy o etice v podnikání a přečetla kapitoly vztahující se k mému tématu. Začala jsem zpracováním etického kodexu a tím vytvořila jakýsi základ práce. Následně jsem přidávala fakta a definice z odborných knih a periodik.

S vedoucí mé bakalářské práce, jsme se shodly na tom, že vzhledem k tématu by nebylo dobré práci rozdělovat na teoretickou a praktickou část, protože takovéto rozdělení by bylo na úkor ucelenosti práce. Příklady z praxe jsem samozřejmě do práce zařadila. Příklady ze článků jsem rozdělila podle tématu do jednotlivých kapitol a u kapitol, kde chyběly jsem je dodatečně dohledala. Zahrnula jsem také kapitoly obsahující znaky hrozícího podvodu a způsoby jak podvodům předcházet. Zároveň jsem přidávala vlastní názory a závěry k některým kapitolám a tématům.

Poté jsem se zaměřila na aktualizování faktů, které byly ve člancích nebo knihách zastaralé. Například výše trestů za kauzu Enron už jsou rozhodnuté a v roce 2005 byl v ČR přijat kodex IFAC. Kniha Etiketa a etika podnikání z roku 2005 uvádí, že žádný kodex upravující tuto etiku v ČR neexistuje.

Nakonec jsem zvážila, analyzovala a porovnála všechna fakta a praktické příklady a sestavila závěr práce.

2. Etika v účetní praxi obecně

2.1 Etika

*Etika, nebo též teorie morálky je filozofickou disciplínou, která zkoumá morálku nebo morálně relevantní jednání a jeho normy. Je disciplínou praktické filozofie. Zabývá se teoretickým zkoumáním hodnot a principů, které usměrňují lidské jednání v situacích, kdy existuje možnost volby prostřednictvím svobodné vůle. Hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla.*¹

Na rozdíl od morálky, která představuje spíše konkrétní pravidla se etika týká společných a obecných základů morálky. Pokouší se morálku zdůvodnit.

Na to, zda etika a morálka jsou totožné či nikoli, není jednotný názor. Například A. S. Luknič (1994) uvádí: „*Někteří filozofové rozlišují mezi etikou a morálkou, neboť morálka se prý vztahuje k lidskému jednání a hodnotám, zatímco etika se týká studia těchto oblastí.*“²

Etika se dále dělí na: etiku analytickou, etiku autonomní, etiku deontologickou, etiku environmentální, etiku evoluční, etiku feministickou, etiku heteronomní, etiku individuální, žurnalistickou atd.

2.2 Etika v podnikání

2.2.1 Historie

Etika se vyučuje skoro na všech západních univerzitách ekonomických směrů a v manažerských školách. Podnětem pro vznik etiky jako disciplíny a velký zájem o ni, byly skandály. Ať už šlo o nedostatečnou ochranu spotřebitele, podvodné jednání, poškozování životního prostředí, daňové úniky nebo zneužívání interních informací. Tyto skutečnosti vyvolaly negativní reakci veřejnosti stejně jako požadavek na větší vliv morálky na oblast podnikání.

V České republice je tato tematika poměrně nová. Začala se vyučovat na některých vysokých školách až od roku 1992.

¹ Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Etika [online]. c2006 [citováno 26. 11. 2006]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Etika&oldid=953168>>

² LUKNIČ, A. S.: Štvrtý rozmer podnikania – etika. SAP Slovak Academic Press, 1994. s. 16.

Etika v podnikání

Američtí autoři Ferrel a Friedrich (1991) definují etiku v podnikání takto: „*Etika podnikání zahrnuje morální zásady a normy, které usměrňují chování ve světě podnikání. Zda specifické chování je správné nebo nesprávné, etické nebo neetické, často určuje veřejnost prostřednictvím sdělovacích prostředků, zájmových skupin a podnikatelských organizací a také prostřednictvím osobní morálky a hodnot jednotlivců.*“³

Česká autorka Marie Bohatá (1993) definuje podnikatelskou etiku jako „*reflexi etických principů do veškerých podnikatelských činností zahrnujících individuální, korporativní a společenské normy a hodnoty. Tato reflexe se může týkat základních idejí, rozhodování, ale i specifických oblastí, jako např. marketing, finance, pracovní vztahy, ochrana životního prostředí atd.*“⁴

Úkolem etiky v podnikání ekonomie je hledání rovnováhy mezi ekonomickými zisky a společenskými důsledky. Posláním podnikatelské etiky je zabývat se otázkami zda konkrétní podnikatelské praktiky jsou přijatelné či nikoli, zda jsou „dobré“ či „špatné“, zda jsou správné nebo nesprávné.⁵

Podnikatelská etika není to samé jako zákon a nelze je zaměňovat. Právo nemůže postihovat všechny situace, které se v praxi mohou vyskytnout.

³ FERREL, O. C. – Friedrich, J.: Business Ethics. Boston, Houghton Mifflin Company 1991. s.5.

⁴ BOHATÁ, M.: Etika v podnikání. Politická ekonomie, 1993, č.1, s. 97.

⁵ ŠRONĚK, I.: Etika v podnikání. Etiketa a etika v podnikání., Management press, 1995.

Londýnský Institute of Business Ethics sestavil seznam těch oblastí, v nichž se při činnosti firem mohou objevit vážnější etické problémy:

Tabulka č.1: Oblasti potenciálních etických problémů

Vztahy vůči:	Etické problémy
Spotřebitelům	- odpovědnost za výrobek (jakost, bezpečnost) - reklama - záruky, servis - zákaz dávat úplatky potenciálním zákazníkům
Majitelům a investorům	- zájmy majitelů a investorů - pravdivost údajů v podnikové rozvaze a výkazu zisků a ztrát
Zaměstnancům	- respektování práv osobnosti - nediskriminace při zaměstnávání osob - pracovní prostředí (bezpečnost, podmínky) - spravedlnost při stanovování mezd - právo na informace - spoluúčast při rozhodování
Obchodním partnerům	- společné zájmy, důvěra - dodržování platebních a jiných závazků
Státu	- včasné a správné placení daní - vedení účetnictví - dodržování předpisů
Konkurenci	- dodržování pravidel poctivé soutěže - nepoškozovat dobré jméno konkurence - obstarávání informací o konkurenci pouze legálními prostředky
Společnosti	- zajištění a rozšiřování pracovních příležitostí - podpora společnosti sponzorstvím a dary
Životnímu prostředí	- ochrana životního prostředí - nepoužívání zvířat k experimentům

Zdroj: ŠRONĚK, I.: Etika v podnikání. Etiketa a etika v podnikání,. Management press, 1995. s. 182.

2.2.2 Typické způsoby jednání manažerů

Při řešení problémů v rámci výše uvedených vztahů se projeví přístup managementu k etice. Podle Nielsena (vychází přitom z filozofie chování podle Hannah Arendta a Paula Tillicha) existují čtyři typy manažerů. Pozitivním vůdčím typem manažera je „příslušník organizace“. Proti němu stojí tři eticky deficitní typy, které alegoricky nazval „Eichmann“, „Richard III.“ a „Faust“.

„Eichmann“ je popsán jako průměrný občan, který usiluje pouze o splnění svých povinností, které měl uloženy, aniž by se ptal na jejich morální konsekvence.

Druhý typ manažera „Richard III.“, rozeznává velmi dobře rozdíl mezi dobrem a zlem. Podniká však také uvědoměle neetické jednání, aby dosáhl pro sebe osobních výhod. Kvůli vlastní kariéře bude zanedbávat např. bezpečnosti na pracovišti nebo bezpečnost výrobků, čímž dosáhne úspory nákladů.

Třetí morálně deficitní typ manažera reprezentuje „Faust“. Faust volí podle prostředky, aby dosáhl majetku, kterého si vysoce cení. Hmotné statky představovaly pro Fausta znalosti a lásku druhého člověka. Cení si je tak vysoce, že je pro ně ochoten vstoupit i do spolku s ďáblem. Jeho morální pravidlo zní: „Dobrý účel světlí – mnohdy i špatné – prostředky.“

Proti těmto deficitním manažerským „figurám“ staví Nielsen ideální typ vůdčího obrazu manažera jako „příslušníka organizace“. Je to vedoucí síla, která ani bezmyšlenkovitě nevyhovuje všem nařízením, ani nečiní svoji činnost závislou na chytrých kalkulacích výhod. Získává většinou morální schopnost hodnocení a uvádí ji v platnost pomocí vlastního myšlení do konkrétního jednání nebo eventuálně pomocí kritického stanoviska do rozhodovacího procesu. Vyznačuje se také odvahou ozvat se v organizaci proti neetickým požadavkům.⁶

Podle německého výzkumu o Etosu a náboženství u vedoucích pracovníků lze typ „Faust“ nalézt v praxi častěji než typ „Richard III.“ Třetina dotazovaných totiž souhlasila s výrokem: „Aby se dosáhlo vyššího cíle, nelze mnohdy obejít bezpráví.“ což je spojuje spíše s typem „Faust“. Pouze 19% odsouhlasilo výrok, který je spojuje s typem manažera „Richard III.“, a to: „Musíme se chopit všech příležitostí, chceme-li postupovat dopředu.“

⁶ STEINMANN, H., LÖHR, A.: Základy podnikové etiky. Victoria publishing, 1995. s. 38-39.

Jak ovlivňuje chování managementu zaměstnance?

Pokud platí pro management jiná etická pravidla než pro zaměstnance, zvyšuje se riziko podvodu.⁷

Peníze | Finanční manažer

Co je dovoleno bohovi...

Každý čtvrtý zaměstnanec v České republice je přesvědčen, že si management určuje pro sebe jiná etická pravidla, než jaká požaduje od ostatních zaměstnanců společnosti. Středoevropský průměr zaměstnanců nespokojených s nejednotnými etickými normami ve firmě je ještě vyšší (38 %). Naproti tomu v západní Evropě hodnotí »tón«, udávaný managementem, negativně jen 22 % dotázaných. Vyplynulo to z nedávného průzkumu sekce investigativních služeb a řešení sporů Ernst & Young o postojích zaměstnanců k neetickému chování v jejich společnostech. Jak tedy ve firmě zavést a prosadit stejná etická pravidla pro všechny?

Pokud platí pro management jiná **etická pravidla** než pro zaměstnance, zvyšuje se riziko podvodu.

Zdroj: RYSKOVÁ, S.: Co je dovoleno bohovi.... Ekonom, 2006, č. 20, s. 82.

⁷ RYSKOVÁ, S.: Co je dovoleno bohovi.... Ekonom, 2006, č. 20, s. 82.

Chování managementu i to, jak vnímají etiku, ovlivňuje chování zaměstnanců. Podle průzkumu sekce investigativních služeb a řešení sporů Ernst & Young je každý čtvrtý zaměstnanec v České republice přesvědčen, že management si pro sebe určuje jiná etická pravidla.

Podle vedoucího výše uvedené sekce následuje většina zaměstnanců příklad svých šéfů proto, aby posílili své šance na postup v kariéře. Tím pádem lze v praxi prosadit jen ty normy, které dodržuje management.

Podle mne, poctivý management, který se řídí etickými normami nezajistí sám o sobě poctivost zaměstnanců. Naproti tomu manažeři, kteří etické normy nedodrží, mohou snadno dovést zaměstnance k závěrům jako „proč bych se měl tak chovat já, když oni se tak nechovají“. V některých případech se manažer stává vzorem a následování příkladu managementu je víceméně podvědomé.

2.2.3 Podvody a jejich prevence

Kromě kladného příkladu ze strany managementu lze riziko podvodů snížit také nulovou tolerancí vůči nim a vhodnou interní podnikovou kulturou. Ta by měla být založena na otevřenosti, transparentnosti a důvěře.

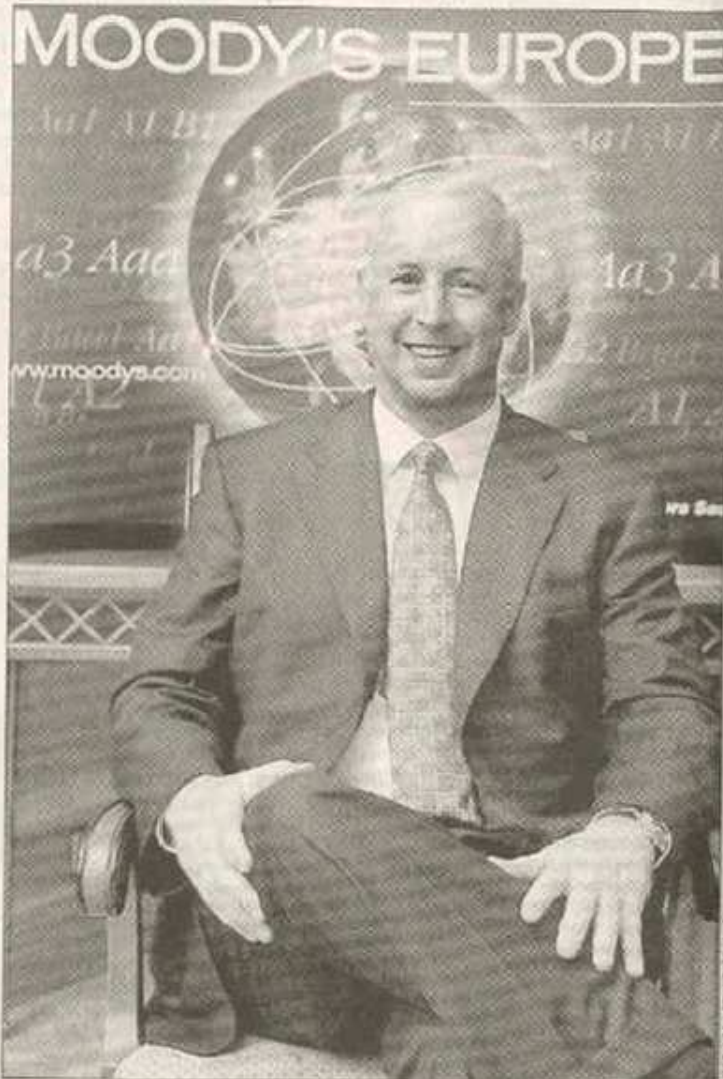
K prevenci podvodů může určitou měrou přispět také telefon. V poslední době se dochází ke zřizování zvláštních telefonických linek, na nichž mohou zaměstnanci anonymně podávat informace o svých podezřeních a pochybnostech.

Toto opatření bude však, podle mne, efektivně fungovat jen tehdy, pokud to dovolí atmosféra ve firmě. Neměla by u zaměstnanců vyvolávat strach z trestů nebo odvetných opatření.

Ratingové agentury jako prevence podvodů

Ani ratingové agentury nejsou neomylné. Moody's Investors Service hodnotila Enron čtyři dny předtím, než ohlásil krach. Podle šéfa společnosti Moody's Corporation nebylo ve jejich silách odhalit, co se v Enronu děje. Vedení totiž záměrně uvádělo agenturu v omyl.

*Z krachu Enronu jsme se poučili. S informacemi, které od firem dostáváme, nakládáme mnohem obezřetněji, říká šéf společnosti Moody's Corporation Raymond McDaniel.*⁸

MOODY'S EUROPE

Chyby agentur

HN: Jak často se ratingové agentury dopouštějí chyb? Jak známo, v roce 2001 selhaly, neboť žádná neupozornila na problémy energetického koncernu Enronu.

Enron jsme hodnotili investičním stupněm ještě čtyři dny předtím, než ohlásil krach. A nebyli jsme sami. Ohlížíme-li se zpět, ptáme se sami sebe, jaké otázky jsme měli koncernu Enron, jehož hospodaření jsme zkoumali, klást.

Mohli jsme vůbec odhalit pravdu? Nezapomeňme, že lidé ve vedení Enronu zcela záměrně uváděli ratingové agentury v omyl. Byl to jejich aktivní záměr. A tak si nejsem jist, že jsme byli schopni proniknout do toho, co se v Enronu skutečně dělo.

HN: Jaké jste z těchto případů vyvodili závěry?

Od případu Enron jsme učinili mnohé, abychom zlepšili naše analytické metody. Předtím jsme byli, řekl bych, pasivnější. Prostě jsme přebírali od společnosti finanční podklady a poté jsme je posuzovali. Nyní k nim přistupujeme mnohem kritičtěji, zamýšlíme se nad tím, nakolik jsou informace úplné a důvěryhodné. Ale musím zopakovat to, co jsem řekl také v americkém Kongresu: Ano, ratingové agentury mohou zlepšit svoji práci, ale nemohou nikomu zaručit, že se znovu neobjeví podvody. K tomu nemáme potřebnou sílu, nejsme finanční policie. Ale být schopni odhalit, kde se chystá podvod, to je pro nás velká výzva.

Z krachu Enronu jsme se poučili. S informacemi, které od firem dostáváme, nakládáme mnohem obezřetněji, říká šéf společnosti Moody's Corporation Raymond McDaniel.

Zdroj: LAVIČKA. V. Enron nás vytrestal, nyní jsme opatrní. Hospodářské noviny, 31. 10. 2006, s. 18.

⁸ LAVIČKA. V. Enron nás vytrestal, nyní jsme opatrní. Hospodářské noviny, 31. 10. 2006, s. 18.

2.2.4 Signály, že společnosti hrozí podvod

Signály, že společnosti hrozí podvod jsou následující:

- *management je ovládán malou skupinou osob a není pod dohledem dozorčího orgánu*
- *životní úroveň některého ze zaměstnanců neodpovídá jeho příjmům*
- *neúměrný počet přesčasových hodin, úkoly nejsou delegovány na jiné zaměstnance*
- *zaměstnanci, odběratelé ani dodavatelé nejsou prověřováni, např. na základě referencí*
- *existují náznaky, že management nerespektuje interní kontroly*
- *bankovní účty dceřiné společnosti či pobočky jsou neodůvodněně zřizovány v daňových rájích*
- *neobvykle velké zisky nebo ztráty oproti jiným podnikům ve stejném odvětví⁹*

Podle mého názoru, pocit manažerů, že nejsou kontrolováni zvyšuje riziko vzniku podvodu. Mohou tak například prosadit dodavatele, kteří jsou nejvýhodnější pro ně, nikoliv pro podnik. Tomu by se dalo předejít rozdělením pravomocí mezi více manažerů a delegováním více úkolů na zaměstnance.

Dceřinné společnosti, zřizované bezdůvodně v daňových rájích, jsou vždy podezřelé kvůli možnosti daňových úniků. V takzvaných daňových rájích se totiž platí malé daně z příjmů nebo se neplatí žádné. Důsledkem mohou být neobvykle velké zisky v porovnání s ostatními podniky. Neobvykle velké zisky mohou také naznačovat, že s účetnictvím bylo nějakým způsobem manipulováno.

⁹ Poznej svého podvodníka. 26. 8. 2004. [cit. 20.3.2007]. Dostupný z WWW: http://ekonom.ihned.cz/3-14815690-poznej+podvodn%EDka-400000_d-22

2.3 Způsoby regulace etiky

Praktické zkušenosti při uplatňování etiky ve společnosti a jejích různých institucích znají historicky tři metody řešení etických problémů:

- příkladné jednání lidí s výsadním postavením, které je pro ostatní vzorem a hodné následování
- veřejné pokárání toho, kde se podle společenského mínění prohřešil všeobecně uznávanému etickému chování a veřejné poučení ostatních ze zjištěného pochybení dotyčného
- napsání pravidel, kterými je nutno se řídit a podle nichž je pak posuzováno etické či neetické chování

Veřejné pokárání toho, kdo se provinil proti společenské morálce aniž by spáchal trestný čin a šel za to do vězení, má v našich zemích bohatou tradici. Za Karla IV. údajně čekala podvodníky veřejná potupa ve formě nedobrovolného ponoření do Vltavy z Karlova mostu, za přihlížení davu. Ve stejné době existoval v každém městě tzv. „pranýř“, tj. pódium na náměstí, kam byli ke kůlu přivazováni obvinění a vystaveni tak veřejnému posměchu. Ale nemusíme chodit do tak dávné minulosti. Ještě za nedávného socialismu existoval u nás obdobný pranýř ve formě vývěsky, kde bylo zveřejňováno jméno toho, kdo byl přistižen, že krade v samoobsluze, a koho tedy kromě pokuty čekalo takovéto veřejné zostuzení.¹⁰

Nejvyšší normou jsou pro společnost zákony. Známá Kantova teze ale praví, že „právo je minimem morálky“. Pokud budou právní předpisy vykládány tak, že „co není zakázáno je dovoleno“, stane se tvorba zákonů nekonečným úsilím. Je jen na zákonodárcích, aby rozhodli, co je nutné upravovat zákonem a co může zajistit legislativa nižšího stupně. Tady hrají důležitou roli etické kodexy.

V první polovině dvacátého století se oblasti podnikání začala prosazovat etika. Podniky vyhlášovaly svoje firemní kréda, ve kterých demonstrovaly svůj vztah k etickému chování. Tato firemní kréda deklarovala vyspělost firemní kultury, poskytovala záruky spolehlivosti a solidnosti.

¹⁰ Institut Svazu účetních, a.s.: Účetnictví II. Praha 2004. s. 418

2.4 Etika v účetnictví

Povinnosti profesních účetních vůči své profesi a vůči společnosti jako celku mohou být někdy zdánlivě v rozporu s vlastními zájmy, popř. s povinností loajality k zaměstnavateli.

Cíle a principy které uvedu níže jsou všeobecné povahy a nejsou určeny k řešení konkrétních etických problémů v konkrétních případech. Přesto je kodex určitým vodítkem k praktickému uplatňování cílů a základních principů. Důležitým znakem každé profese je převzetí odpovědnosti vůči veřejnosti. V případě účetní profese tvoří veřejnost klienti, státní orgány, zaměstnavatelé, zaměstnanci, banky, investoři a veškeré další subjekty. Veřejnost počítá s objektivitou a bezúhonností profesních účetních. Spoléhají se, že obchodní vztahy budou nadále fungovat tak, jak očekávají.

Proto je důležitá odpovědnost z hlediska veřejného zájmu:

- a) profesní účetní pomáhají zachovat integritu a efektivnost účetních výkazů, které jsou předkládány finančním institucím a akcionářům
- b) finanční manažeři zastávají ve společnostech různé funkce v oblasti finančního řízení a přispívají k efektivnímu využívání zdrojů dané společnosti,
- c) interní auditoři zajišťují spolehlivost vnitřního kontrolního systému, čímž zvyšují věrohodnost externích finančních informací,
- d) daňoví poradci pomáhají vytvářet důvěru v efektivnost daňového systému a jeho spravedlivé uplatňování,
- e) poradci pro řízení svou odpovědnost vůči veřejnosti naplňují tím, že hájí zdravý způsob rozhodování.

*Podle Etického kodexu profesních účetních hrají profesní účetní v celospolečenském kontextu důležitou roli: investoři, věřitelé, zaměstnavatelé a ostatní obchodní a podnikatelské subjekty a stejně tak i státní orgány a celá společnost se spoléhají, že profesní účetní zajistí věrohodné finanční účetnictví a výkaznictví, efektivní finanční řízení a kvalifikované poradenství k celému spektru obchodních a daňových záležitostí.*¹¹

¹¹ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004, s. 11.

Toto postavení si mohou profesní účetní udržet pouze pokud budou poskytovat své služby na takové úrovni, že důvěra veřejnosti bude oprávněná. Je v jejich nejlepším zájmu aby uživatelé služeb, které poskytují byly ujisti, že tyto služby jsou kvalitní a v souladu s etickými požadavky.

Požadavky veřejného zájmu:

– věrohodnost

je v zájmu celé společnosti aby byla zajištěna věrohodnost informací a informačních systémů,

– profesionalita

společnost potřebuje odborníky, které mohou klienti, zaměstnavatelé a jiní uživatelé služeb jednoznačně považovat za profesionály v oboru účetnictví,

– kvalita služeb

jistota, že služby profesních účetních jsou poskytovány v souladu se zákonem a standardy (technickými, profesními),

– důvěra

uživatelé služeb profesních účetních musí mít důvod věřit, že existuje etický kodex, kterým se profesní účetní při poskytování svých služeb řídí.

Základní principy:

– bezúhonnost

profesní účetní musí při poskytování odborných služeb jednat poctivě a čestně,

– objektivita

profesní účetní nesmí dovolit, aby jeho objektivní rozhodování bylo ovlivněno předsudky, střetem zájmů nebo jinými osobami,

– odborná způsobilost a řádná péče

profesní účetní je povinen své služby poskytovat s řádnou péčí a odbornou způsobilostí. Musí své odborné znalosti a dovednosti udržovat na úrovni potřebné k tomu, aby klientovi nebo zaměstnavateli mohl poskytovat vysoce kvalifikované odborné služby,

– *respektování důvěrného charakteru informací*

profesní účetní má povinnost zachovávat mlčenlivost o informacích které získal při poskytování odborných služeb a tyto informace nesmí použít ani nikomu sdělit, jestliže k tomu nemá oprávnění,

– *profesní jednání*

profesní účetní musí dbát na dobré jméno své profese a musí se vyhnout jednání, které by ji mohlo připravit o důvěru,

– *technické standardy*

profesní účetní poskytují odborné služby podle platných technických a profesních norem. Jejich činnost by měla být v souladu se standardy, které vyhlásily:

- IFAC (např. Mezinárodní vzdělávací standardy),
- Výbor pro Mezinárodní účetní standardy,
- stát, regulační orgán (MF) a Komora.

2.4.1 Bezúhonnost a objektivita

*Bezúhonnost neznamená jen poctivost, ale také čestné jednání a pravdivost. Podle zásady objektivit musí všichni profesní účetní být čestní, intelektuálně poctiví a bez konfliktu zájmů.*¹²

Profesní účetní by měli prokazovat svou objektivitu v nejrůznějších situacích. Účetní provozující veřejnou praxi realizují zakázky, při nichž je od nich požadováno ověřování, poskytují daňové poradenství a jiné odborné poradenské služby. Jiní připravují účetní výkazy a jsou podřízeni jiným pracovníkům, další provádějí vnitřní audit nebo působí ve funkcích spojených s finančním řízením.

2.4.2 Řešení etických konfliktů

Profesní účetní se někdy může dostat do situace, která je příčinou střetu zájmů. Tyto střety mohou ovlivnit nevýznamná rozhodnutí ale i podvody a nezákonné jednání. Mohou tu působit konkrétní faktory, které způsobí, že úkoly profesního účetního mohou být v konfliktu s vnitřními a vnějšími požadavky.

¹² VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 14.

- a) může jít o nátlak ze strany vedoucího představitele nebo funkcionáře, manažera nebo přímého nadřízeného; zdrojem nátlaku mohou také být příbuzenské nebo osobní vztahy; v každém případě je třeba činit vše potřebné k zamezení všech vztahů a zájmů, které by mohly negativně ovlivnit nebo ohrozit bezúhonnost profesního účetního,
- b) profesní účetní může být žádán, aby jednal v rozporu s právními předpisy, popř. technickými a profesními standardy,
- c) profesní účetní může být postaven před rozhodnutí, zda zachovat loajalitu k nadřízenému a porušit standardy etického jednání své profese nebo dodržet standardy proti vůli nadřízeného,
- d) konflikt může nastat při uveřejnění zavádějících informací, které mohou klienta nebo zaměstnavatele zvýhodňovat, přičemž uveřejnění těchto informací může, ale i nemusí být v zájmu profesního účetního.

*V případě závažného etického problému by se profesní účetní měl snažit řešit takový spor v souladu s řádem platným ve společnosti, pro kterou pracuje. V některých případech právní předpisy nebo profesní standardy mohou vyžadovat, aby určité závažné skutečnosti byly hlášeny vnějšímu orgánu – dozorčímu nebo státnímu.*¹³

2.4.3 Odborná způsobilost

Profesní účetní nesmí o sobě uvádět, že má určité odborné znalosti a zkušenosti, pokud je nemá.

Odborná způsobilost se skládá ze dvou částí:

- 1) dosažení odborné způsobilosti – vyžaduje kvalitní všeobecné vzdělání a následované odborným vzděláním a zkouškami z příslušných odborných předmětů
- 2) udržování odborné způsobilosti – vyžaduje neustálý přehled o vývoji v profesi včetně národní a mezinárodní účetní legislativy a dalších souvisejících právních předpisů, technických a profesních standardů.

¹³ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 15.

2.4.4 Důvěrný charakter informací

*Profesní účetní je povinen zachovávat mlčenlivost o záležitostech svých klientů nebo zaměstnavatelů, s nimiž se seznámil při poskytování odborných služeb. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na dobu po skončení obchodního nebo zaměstnaneckého poměru mezi profesním účetním a jeho klientem nebo zaměstnavatelem.*¹⁴

Profesní účetní musí zajistit, aby povinnost mlčenlivosti dodržovali i jeho podřízení. Zásada mlčenlivosti se netýká pouze zveřejňování informací. Jde také o to, aby profesní účetní, informace, které získá při poskytování odborných služeb nevyužíval k vlastnímu prospěchu nebo prospěchu třetí osoby.

2.4.5 Daňová praxe

*Profesní účetní, poskytující odborné daňové služby v souladu s právními předpisy, má právo zpracovat pro svého klienta nebo zaměstnavatele co nejvýhodnější řešení daňové povinnosti pod podmínkou, že své služby poskytuje s náležitou odbornou způsobilostí bez narušení zásady integrity a objektivit a že toto řešení je v souladu s právními předpisy.*¹⁵

Profesní účetní, který poskytuje daňové poradenství nebo se podílí na zpracování daňového přiznání, má povinnost poučit svého klienta nebo zaměstnavatele, že odpovědnost za obsah přiznání nese klient. Měl by ale učinit vše pro to, aby daňové přiznání zpracování správně na základě správných informací.

Profesní účetní může při zpracování daňového přiznání použít odhadů, pokud je jejich použití obecně přijatelné, nebo pokud za daných okolností není možné získat přesné údaje.

Pokud zjistí profesní účetní v daňovém přiznání z předchozích let závažnou chybu nebo zjistí, že nebylo podáno řádné daňové přiznání, je povinen okamžitě vyrozumět klienta nebo zaměstnavatele o této chybě a doporučit, aby byl informován správce daně. Profesní účetní není obvykle povinen informovat správce daně, a bez souhlasu tak ani nesmí učinit.

¹⁴ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 16.

¹⁵ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 18.

Jestliže klient nebo zaměstnavatel chybu nenapraví, profesní účetní musí sdělit klientovi nebo zaměstnavateli, že pro něho nemůže dále pracovat v souvislosti s daným daňovým přiznáním nebo s jinými souvisejícími informacemi pro správce daně.

Otázkou je, co se stane, pokud zaměstnavatel nabídne úplatek. Mnozí účetní také nemohou nebo nechtějí ztratit klienta a tím i honoráře za poradenství nebo vedení účetnictví. Situace se může ještě zkomplikovat, pokud je mezi zaměstnavatelem nebo klientem a profesním účetním osobní nebo příbuzenský vztah. Pokud však účetní spolupráci nepřeruší a na daňový únik se přijde, účetní bude považován za spoluviníka.

2.4.6 Přeshraniční činnost

Profesní účetní, který má oprávnění poskytovat služby v jedné zemi, může mít trvalé bydliště v jiné zemi, nebo může po dobu provádění služeb být v druhé zemi dočasně. Za všech okolností však musí odborné služby poskytovat v souladu s platnými právními předpisy, technickými a profesními standardy. Jestliže jsou v zemi, kde profesní účetní poskytuje služby, etické požadavky méně přísné než požadavky podle jeho etického kodexu, postupuje profesní účetní podle svého etického kodexu. Jestliže jsou v zemi, kde profesní účetní poskytuje služby, etické požadavky přísnější než požadavky podle jeho etického kodexu, postupuje profesní účetní podle přísnějších etických požadavků.

2.4.7 Propagace

Při propagaci svých služeb by se profesní účetní měl vyhnout:

- prostředkům znevažujících účetní profesi,
- zveličování nabízených služeb, vlastní kvalifikace a praxe,
- snižování práce jiných profesních účetních.

2.4.8 Etika v účetnictví a účetní podvody

*Z celosvětového průzkumu Ernst & Young zaměřeného na podvody vyplynulo, že 85 % nejzávažnějších podvodů způsobují zaměstnanci a jiné interní subjekty.*¹⁶

“Více než polovina respondentů má obavy z počítačových podvodů, ale jen každého pátého znepokojují účetní podvody. Ironií je, že podstatou všech velkých ekonomických skandálů posledních let bylo právě zfalšované účetnictví,” říká Martin Smekal z Ernst & Young.

*Finančních triků přibývá. Konkurence se zahušťuje, doléhá úporně na podniky a jejich vedení a vlastníci hledají úlevy, někdy až záchranu, ve fixlování. Hra s čísly je koneckonců snadná a pravděpodobnost, že bude odhalena a postižena se nezdá velká.*¹⁷

2.4.9 Enron versus Parmalat

Podvody a korupce přetrvávají i v zemích s demokratickými tradicemi. Uvolňování podnikatelského prostředí v Americe se zastavilo po skandálu energetické firmy Enron. Ve výkazech této firmy byly kamuflovány větší ztráty než je rozsah státního rozpočtu České republiky. Ztráty byly jednoduše převedeny do vedlejších firem aby ty hlavní vykazovaly zisk.

*Enron založil v daňových rájích na 3500 firem, pro které pak sehnal minoritního investora držícího minimálně tři procenta akcií. Podle zákona pak nemusel vést tyto společnosti jako pobočky. Na ně pak Enron převáděl dluhy nebo aktiva a získával úvěry. Banky tak dávaly předluženému kolosu půjčky s výhodnou úrokovou sazbou a Enron si umným balancováním s těmito penězi vylepšoval hospodaření.*¹⁸

Hlavní viníci největšího firemního kolapsu v USA dostaly dlouhé tresty. V Evropě by se jim to nestalo.

¹⁶ Poznej svého podvodníka. 26. 8. 2004. [cit. 20.3.2007]. Dostupný z WWW: http://ekonom.ihned.cz/3-14815690-poznej+podvodn%EDka-400000_d-22

¹⁷ JAROSLAV. A. JIRÁSEK. Kde je kouř, bude i oheň. Ekonom, 2006, č. 8, s. 44-45.

¹⁸ ČTK. Exšéf Enronu: Nejnenáviděnější muž amerického byznysu. 27. ledna 2006. [cit. 8.3.2006]. Dostupný z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/eko_profily.asp?r=eko_profily&c=A060127_104705_eko_profily_maf

Jak jsou podvody trestány

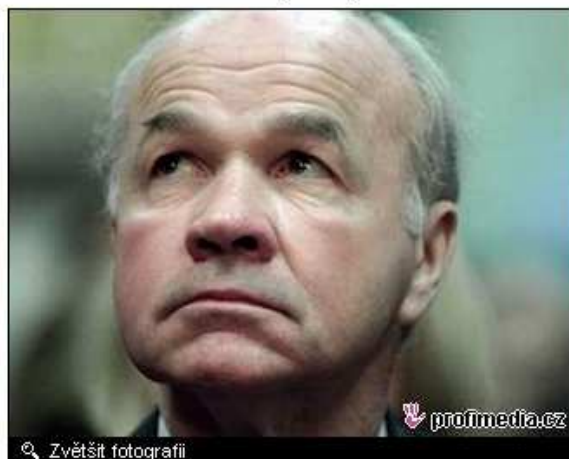
*Zakladatel a předseda správní rady amerického energetického koncernu Enron Kenneth Lay a generální ředitel Jeffrey Skilling byli shledáni vinnými ve všech klíčových bodech obžaloby. Čeká se, že oba dostanou tak dlouhé tresty, že prakticky půjde o doživotí.*¹⁹

Pro Laye bylo navrhováno přes 40 let za mřížemi a pro Skillinga přes 180. Kenneth Lay byl osvobozen, poté co, v červenci 2006, zemřel. Stání, kde měla být stanovena konečná výše trestu se mělo konat v září. Jeffrey Skilling nakonec stráví ve vězení 24 let.

Kromě vězení čekaly oba pachatele také vysoké pokuty a prodej majetku. Vedle těchto trestů vypadají ty, které udělují evropské soudy poněkud směšně. Například po kolapsu italského potravinářského koncernu Parmalat hrozí zakladateli Calisto Tanzimu nanejvýš patnáct let vězení. Na rozdíl od legálně vyhlízejících operací, které byly příčinou krachu Enronu šlo přitom u Parmalatu o zjevné podvody paděláním bankovních dokumentů. Navíc, na účtech Parmalatu chybělo více než 12 bilionů dolarů, což tvoří

0.8 % HDP Itálie. Pokud tedy bereme v úvahu procenta z HDP země je případ Enron proti Parmalatu nepatrný.

Exšéf Enronu: Nejnenáviděnější muž amerického byznysu

[Zvětšit fotografii](#)

Kenneth Lay se bude ze skandálu Enron zpovídat soudu. Foto z roku 2004 (Autor: profimedia.cz)

27. ledna 2006 10:47

Kdyby měl Wall Street vlastní peklo a poslední jízdenku do něj, jistě by nyní připadla Kennethu Layovi. Takto se burziáni budou muset pro svého nepřítele číslo jedna, který před čtyřmi lety zatřásl s prestiží jejich byznysu, pravděpodobně spokojit "jen" s několika lety vězení.

Zdroj: ČTK. Exšéf Enronu: Nejnenáviděnější muž amerického byznysu. 27. ledna 2006. [cit. 8.3.2006].

¹⁹ PETR BLAŽEK. Dozvuky kauzy Enron. Ekonom, 2006, č. 22, s. 11.

Enron tedy používal k úpravě svého výsledku hospodaření a k získání úvěrů to, čemu se říká kreativní nebo agresivní účetnictví. Naproti tomu Parmalat jednoduše padělal bankovní dokumenty. Padělání dokumentů je podle mne z právního hlediska závažnější a 0,8 % HDP Itálie také není malá částka. Proč tedy byly návrhy trestů pro viníky z Enronu o tolik vyšší? Způsobily to rozdíly v legislativě. V USA jsou totiž tresty stanovovány na základě výše zpronevěřených částek.

2.4.10 Účetní podvody a kreativní účetnictví

Kreativní účetnictví jsou postupy, které mohou, ale nemusí být v souladu s účetními zákony a standardy. Obvykle je založeno na neobvyklém chápání příjmů, aktiv nebo pohledávek. Někdy bývá nazýváno také agresivní.

Termín je obecně interpretován jako záměrný chybný výklad toho, co má být považováno za příjem a aktiva organizace. Kreativní účetnictví stojí za mnohými účetními skandály a návrhy reforem účetnictví. Bývá spojováno s účetními podvody, ale může být využíváno i v mezích zákona k optimalizaci výsledků.

Podle Marianne M. Jennings (2006) finanční podvody ve většině případů nezačínají jako podvody. Ve svém článku z Corporate Finance Review uvedla, že podvody vznikají z liberálního výkladu běžných výdajů a dalších diskutabilních problémů. Porozumění počátkům účetních podvodů je, podle ní, často přehlíženým tématem.

Finanční ředitel Enronu, Scott Sullivan, který kapitalizoval běžné náklady ve výši 11 miliard amerických dolarů, řekl:

*„Odvrátil jsem se od pravdy. Víím že jsem se mýlil. Byl to zavádějící pokus o záchranu společnosti.“*²⁰

²⁰ JENNINGS, M. M. In Their Own Words: What We Learn About Ethical Lapses and Their Prevention from the Hindsight of Those Who Committed Them. Corporate Finance Review. May/June 2006. pg. 44

IN THEIR OWN WORDS: WHAT WE LEARN ABOUT ETHICAL LAPSES AND THEIR PREVENTION FROM THE HINDSIGHT OF THOSE WHO COMMITTED THEM

wrong choice? More often than not, financial fraud does not begin as fraud. Fraud begins with liberal definitions and interpretations of ordinary expenses, materiality, and a host of other debatable issues within the accounting and financial reporting rules. Phrases such as "aggressive accounting" and "aggressive opinion" are bandied about in an atmosphere of sophistication, not a boiler room atmosphere. Understanding the beginnings of financial fraud is an area too often overlooked in the

haste of condemnation. In the words of the perpetrators we find great insight and cautions.

The hero syndrome: the dangers of noble intentions

Good intentions. Ends justifying the means. Executives who have testified in the debacles thus far have demonstrated a tendency to rationalize their conduct with a good-of-the-whole mentality. When former WorldCom CFO Scott Sullivan entered his guilty plea, he told the judge that he knew that what he had done with the company's accounting and financial reporting was wrong (capitalizing \$11 billion in ordinary expenses does cross a few lines here and there). "I turned away from the truth, I knew it was wrong," but, he added, "It was a misguided attempt to save the company."¹

Even when Betty Vinson and Troy Normand, two WorldCom accounting employees, raised their concerns to Mr. Sullivan, he was able to convince them to go along.² His colorful and noble analogy was that WorldCom was akin to an aircraft carrier. He had some planes out there that he needed to land on deck before they came clean on the creative interpretations.³ When Ms. Vinson was asked how she decided which accounts she would change, her response

The combined trial of Jeffrey Skilling and Ken Lay, both former CEOs of Enron, represents a catharsis, ultimate justice, and a host of other experiences for investors, employees, and others once intertwined with the felled giant. For an academic, the opportunity to hear executives describe, in their own words, their conduct, regrets, and rationalizations means the chance to understand more fully the process whereby intelligent and decent human beings turn from respected executives, community philanthropists, and family people into diabolical demons, our caricature of tragically flawed human beings. Perhaps more importantly, these words of the confessed offer us wake-up calls, cautions, and warning signs that could serve as our pull-back mechanisms, as well as insights for what ethics training and programs should do.

One of the assumptions too many financial executives make is that they do not have the flawed moral fiber within them that consumed those who now find their professional lives destroyed. That assumption is flawed. Our evaluation of these executives comes only after we are aware of the eventual conduct and decisions that were their undoing. We hear too much of "how could they do it?" and too little of "how did they get to the point of making such a blatantly

MARIANNE M. JENNINGS is a professor of legal and ethical studies in the College of Business at Arizona State University, Tempe. She is a Deann's Distinguished Scholar and author of *A Business Tale: A Story of Ethics, Choices, Success and a Very Large Rabbit*.

Toto je sedm nejčastějších příkladů využití kreativního, neboli agresivního účetnictví při účetních podvodech:

- *Zapisování příjmů předčasně, (např. zapsání příjmů před dodávkou, poskytnutím služby nebo po prodeji vlastní pobočky).*
- *Zapisování fiktivních příjmů, (např. zapsání investice jako příjmu).*
- *Zveličení příjmu jednorázovými částkami (např. zveličení příjmu při prodeji znehodnocených aktiv, zahrnutí investičních částek do příjmů).*
- *Převedení běžných výdajů do dřívějších nebo i pozdějších období, (např. kapitalizování normálních nákladů, převedení běžných výdajů dopředu do dřívějších období, amortizování nákladů příliš pomalu, snížení povinných rezerv).*
- *Převedení běžných příjmů do pozdějšího období, (např. vytvoření rezerv a jejich rozpuštění do příjmů v pozdějším období).*
- *Opomenutí, vynechání zápisu nebo zmenšení hodnoty závazků, (např. chybějící zápis ačkoli závazek trvá, rozpuštění pochybných rezerv do příjmů).*
- *Zahrnutí příštích výdajů do běžného období jako zvláštních plateb, (např. umělé nafouknutí plateb, zahrnutí nepovinných nákladů do běžného období).*²¹

Informix a Lucent – účetní podvody v praxi

Informix

Takzvané Křemíkové údolí se skládá z mnoha podniků vyspělé technologie. Bylo zdrojem technických inovací až do skandálu jeho informační základny Informix. První problémy se objevily v roce 1997, když firma nemohla najít uživatele, pro návrhy svých systémů.

Finanční výsledky roku 1997 byly proto mnohem horší než se očekávalo. Kontrolori však nic neoznámili. Čekali až se výsledky zlepší a pak konstatovali, že situace sice nebyla dobrá, ale zlepšuje se. Problém byl ale v tom, že toto zlepšování nebylo dostatečné. Ačkoliv měli zákazníci zaplatit až za dva roky, byly ve výkazech částky uvedeny jako příjmy. Když nastoupilo nové vedení, výkazy byly předělány. Údaje byly sedmkrát nadsazené.

²¹ JAROSLAV. A. JIRÁSEK. *Kde je kouř, bude i oheň*. Ekonom, 2006, č. 8, s. 44-45.

Lucent

Poté co se firma vyčlenila z AT&T hodnota akcií stoupla tisíckrát. Za dva roky se hodnota společnosti ztrojnásobila. Zdálo se to jako dobrá investice ale auditor dvakrát varoval, že něco není v pořádku. Příjmy se zpomalovaly ale ceny akcií stále stoupaly. Jednoho dne se auditorova předpověď vyplnila a došlo ke zvratu. Hodnota akcií začala klesat o 25 % za den. Proč se tak stalo? Firma Lucent zapisovala příjmy před zaplacením. Zároveň zmenšila závazky, neodepsala sporná aktiva, zveličila jednorázové příjmy a odsunula náklady. Obě společnosti se, po překonání nepříznivého období, vzpamatovaly.

Obě společnosti praktikovaly takzvané kreativní účetnictví (podobně jako firma Enron). Pokud se na tyto případy podíváme z pohledu etického kodexu pak firma Informix, stejně jako Lucent porušila nejen zákon a profesní normy ale i obecné požadavky na účetní profesi jako jsou bezúhonnost, objektivita a profesní jednání. Nedá se totiž říci, že by manažeři a účetní jednali čestně a poctivě jak to vyžaduje bezúhonnost, jistě nejednali ani objektivně a svou profesi v očích mnoha lidí jistě připravili o důvěru. Otázkou je jaká byla jejich motivace.

V případě Informix ze začátku snad doufali, že pokud se jejich finanční situace bude zdát navenek dobrá, bude snazší sehnat finanční prostředky a investory. Zhoršení finančních výsledků neoznámili proto, že nechtěli vyvolat paniku. Pokud ale byly údaje sedmkrát nadsazené, nebylo vedení kreativního účetnictví krátkodobou záležitostí a krizová situace jako, byla tato, musela skutečnou finanční situaci firmy dříve nebo později odhalit.

V případě Lucentu si nejspíš nikdo, i přes upozornění auditora, nestěžoval, že hodnota akcií stoupá. Těžko říct, kolik lidí vědělo, čím je to způsobeno. Nakonec vše vyšlo najevo.

3. Etika profesní účetní

3.1 Etika profesní účetní provozující veřejnou praxi

3.1.1 Nezávislost při ověřování

Členové týmu provádějícího ověřování, firmy, popř. firmy patřící do skupiny firem, musí být nezávislí na klientech, u nichž se provádí ověřování. Existuje řada typů zakázek s vysokým nebo přiměřeným stupněm ověřování, který by měl poskytnout přiměřenou míru jistoty.²²

Předmět ověřování může mít řadu forem.

- data (statistická data)
- systémy a procesy (vnitřní kontrolní mechanismy)
- chování a jednání (dodržování předpisů)

Ne všechny zakázky, které realizují profesní účetní, jsou ověřováním. Jedná se například o poskytování daňového poradenství a ostatních poradenských služeb.

V etickém kodexu jsou stanoveny zásady sloužící k poznání hrozeb závislosti. Uvedené příklady nejsou vyčerpávajícím seznamem situací, kdy může dojít k jejímu ohrožení. Při určování, zda se mají použít zabezpečovací prvky, je třeba se řídit odborným úsudkem.

Koncepční přístup k pojmu nezávislosti

Nezávislost znamená:

a) nezávislost mysli – stav vědomí, který umožňuje poskytnout názor nezatížený jakýmkoli vlivy zpochybňujícími nestrannost odborného úsudku a který umožňuje jednat poctivě, objektivně a s profesní obezřetností,

²² VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 21.

*b) nezávislost vystupování – zamezování skutečností a okolnostem, ze kterých by logicky uvažující a poučená třetí strana disponující veškerými významnými informacemi – vč. všech použitých zabezpečovacích prvků – mohla dovodit, že došlo k ohrožení bezúhonnosti, objektivitě a profesní obezřetnosti firmy.*²³

Ustanovení článku etického kodexu upravující nezávislost je třeba použít alespoň při hodnocení nezávislosti osob provádějící ověřování a jejich nejbližších a blízkých rodinných příslušníků.

Kdyby firma měla značný přímý nebo nepřímý finanční podíl u klienta, u něhož se provádí ověřování, byla by hrozba ohrožení nezávislosti natolik velká, že by ji na přijatelnou úroveň nesnížily žádné zabezpečovací prvky.

Rizika ohrožující nezávislost

Rizika ohrožující nezávislost můžeme rozdělit na několik druhů potenciálních hrozeb, a to: hrozbu vlastní zainteresovanosti, hrozbu kontroly po sobě samém, hrozbu protekčního vztahu, hrozbu spřízněnosti a hrozbu vydíratelnosti.

Hrozba vlastní zainteresovanosti nastává, když firma nebo osoba provádějící ověřování může mít prospěch z finančního podílu u klienta.

Příklady:

- *přímý finanční podíl nebo značný nepřímý finanční podíl u klienta, u něhož se provádí ověřování,*
- *půjčka přijatá od klienta, u něhož se provádí ověřování nebo od kteréhokoliv z vedoucích představitelů nebo funkcionářů, popřípadě půjčka tomuto klientovi nebo funkcionáři poskytnutá,*
- *nežádoucí závislost na celkové výši honorářů od klienta, u něhož se provádí ověřování,*
- *obava z možnosti ztráty zakázky,*
- *existence těsného obchodního vztahu s klientem, u něhož se provádí ověřování,*
- *potenciální možnost získat u klienta zaměstnání,*
- *honoráře podmíněné v souvislosti s ověřováním.*

²³ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 22.

Hrozba kontroly po sobě samém nastává, jestliže člen týmu provádějícího ověřování byl dříve vedoucím představitelem nebo funkcionářem u klienta.

Příklady:

- *situace, kdy člen týmu provádějícího ověřování je nebo nedávno byl vedoucím představitelem nebo funkcionářem klienta, u něhož se provádí ověřování,*
- *situace, kdy člen týmu provádějícího ověřování je nebo nedávno byl zaměstnancem klienta, u něhož se provádí ověřování, a to v pozici umožňující ovlivňovat předmět ověřování,*
- *poskytování služeb pro klienta, u něhož se provádí ověřování, přičemž tyto služby mají přímý vliv na předmět ověřování,*

Hrozba protekčního vztahu nastává, jestliže firma nebo člen týmu provádějícího ověřování podporuje postoj nebo názor klienta natolik, že tím může ohrožovat vlastní nezávislost.

Příklady:

- *obchodování s akciemi nebo jinými cennými papíry klienta, u něhož se provádí ověřování nebo zprostředkování takových obchodů,*
- *obhajování klienta, u něhož se provádí ověřování, v soudním řízení nebo při řešení sporů s třetími stranami.*

Hrozba spřízněnosti nastává, jestliže v důsledku blízkého vztahu s klientem, u něhož se provádí ověřování, s vedoucími představiteli, funkcionáři nebo zaměstnanci, jsou firma nebo člen týmu provádějícího ověřování příliš nakloněni klientovým zájmům.

Příklady:

- *situace, kdy člen týmu provádějícího ověřování má rodinného příslušníka, který je u klienta, u něhož se provádí ověřování, vedoucím představitelem nebo funkcionářem*
- *dlouhodobé spojení vedoucího člena týmu provádějícího ověřování s klientem, u něhož se provádí ověřování,*
- *přijetí darů nebo pohostinnosti od klienta, u něhož se provádí ověřování, pokud hodnota těchto darů nebo pohostinnosti není jednoznačně nevýznamná.*

Hrozba vydíratelnosti může nastat, jestliže člen týmu provádějícího ověřování je od objektivního jednání a uplatňování profesionální obezřetnosti odrazován hrozbami, ať skutečnými nebo subjektivně vnímanými, ze strany vedoucích představitelů, funkcionářů nebo zaměstnanců klienta, u něhož se provádí ověřování.

Příklady:

- *hrozba nahrazení jinou osobou při rozdílném názoru na uplatnění určitého účetního principu,*
- *nátlak na neúměrné zúžení rozsahu práce s cílem snížit honorář.* ²⁴

Zabezpečovací prvky

Pokud zjistíme významné hrozby, je třeba nalézt a uplatnit příslušné zabezpečovací prvky, které tyto hrozby vyloučí nebo je sníží. Povaha zvolených zabezpečovacích prvků se bude lišit podle konkrétních okolností.

Zabezpečovací prvky lze rozdělit do třech kategorií:

1. stanovené právními předpisy nebo profesními standardy,
2. existující u klienta, u něhož se provádí ověřování,
3. v rámci vlastních firemních systémů a postupů.

K zabezpečovacím prvkům stanoveným právními předpisy nebo profesními standardy patří:

- (a) *požadavky na vzdělání, profesní přípravu a délku praxe pro vstup do profese,*
- (b) *požadavky na kontinuální vzdělávání (pokračující odborné vzdělávání – POV),*
- (c) *profesní standardy, sledování jejich plnění a existence disciplinárních postupů,*
- (d) *vnější kontroly k prověření systémů kontroly kvality ve firmě,*
- (e) *legislativa upravující požadavky na nezávislost firmy.*

K zabezpečovacím prvkům existujícím u klienta, u něhož se provádí ověřování, patří:

- (a) *schvalování zadání zakázky na ověřování jinými osobami než které činili výběr,*
- (b) *kompetentní zaměstnanci, kteří činí manažerská rozhodnutí,*
- (c) *metodiky a postupy, které zajišťují objektivitu účetního výkaznictví,*
- (d) *vnitřní struktury zajišťující náležitý dohled*

²⁴ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 27-29.

Zabezpečovací prvky v rámci vlastních firemních systémů a postupů mohou zahrnovat celofiremní zabezpečovací prvky, např.:

- (a) firemní směrnice*
- (b) metodiky a postupy k zajištění kontroly kvality u ověřování,*
- (c) metodiky k zajištění nezávislosti*
- (d) metodiky a postupy, jimiž se sleduje dodržování firemních metodik a postupů týkajících se nezávislosti,*
- (e) metodiky a postupy, které umožňují identifikaci zájmů či vztahů mezi firmou a klienty, u nichž se provádí ověřování*
- (h) metodiky a postupy, jimiž se jednotlivcům, kteří nejsou členy týmu provádějícího ověřování, zakazuje ovlivňovat výsledek ověřování,*
- (i) včasné informování všech vedoucích a odborných pracovníků o firemních metodikách a postupech a veškerých jejich změnách*
- (j) ustanovení člena nejvyššího managementu, který má dohlížet nad náležitým fungováním systémů zabezpečovacích prvků,*
- (k) prostředky, jimiž lze vedoucím a odborným pracovníkům poskytovat poradenství o klientech, u nichž se provádí ověřování, a o subjektech s nimi spřízněných,*
- (l) disciplinární mechanismus k podpoře dodržování metodik a postupů,*
- (m) metodiky a postupy, jimiž pracovníci získávají zplnomocnění k informování managementu firmy na vyšších úrovních řízení o veškerých problémech, které se týkají jejich nezávislosti a objektivit.*²⁵

3.1.2 Odborná způsobilost a odpovědnost za služby osob, které nejsou profesními účetními

Profesní účetní provozující veřejnou praxi, by neměl souhlasit s poskytováním odborných služeb, ke kterým nemá potřebnou kvalifikaci, pokud si nevyžádá odbornou pomoc, s jejímž využitím bude schopen takové služby provést.

Pak se účetní spoléhá se na odbornou kvalifikaci jiného odborníka. Odpovědnost i plnění požadavků na etické jednání v konečném důsledku, ale leží na profesním účetním. Zúčastnění odborníci jsou požádáni, aby se seznámili s etickým kodexem, nebo aby tuto skutečnost písemně potvrdili.

²⁵ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 29-32.

3.1.3 Honoráře a provize

Profesní účetní provozující veřejnou praxi poskytující odborné služby klientům přejímá odpovědnost za to, že služby provede poctivě, objektivně a v souladu s příslušnými právními předpisy a technickými standardy. Za poskytované odborné služby má profesní účetní provozující veřejnou praxi nárok na odměnu.

Honoráře za odborné služby

Honoráře za provedené odborné služby by měly být objektivním odrazem hodnoty služeb poskytnutých klientovi. Závisí na kvalifikačních předpokladech, znalostech, úrovni odborné přípravy, praxi, času vynaloženém každou z osob a stupni odpovědnosti.

Je v zájmu klienta i profesního účetního, aby základ pro výpočet honoráře byl jednoznačně (nelépe písemně) definován už před zahájením zakázky. Takto se předejde mnohým nedorozuměním.

Provize

Pokud profesní účetní provozující veřejnou praxi provizi přijal, nebo hodlá přijmout, musí tuto skutečnost oznámit klientovi. Profesní účetní provozující veřejnou praxi by neměl přijmout provizi za předání klienta třetí straně a za zprostředkování produktů, nebo služeb jiných subjektů.

3.1.4 Činnosti neslučitelné s výkonem práce profesního účetního

Profesní účetní provozující veřejnou praxi by se neměl současně věnovat žádnému podnikání, zaměstnání nebo výkonu jiné činnosti, která ohrožuje jeho bezúhonnost, objektivitu, nebo nezávislost nebo dobré jméno účetní profese.

3.1.5 Peněžní prostředky klientů

V některých zemích nedovolují právní předpisy profesním účetním provozujícím veřejnou praxi přechovávat peněžní prostředky klientů. V ostatních zemích jsou předpisy, které stanovují povinnosti profesních účetních které mají peněžní prostředky klientů v držení.

- (a) musí mít tyto peněžní prostředky odděleny od osobních nebo firemních peněz,
- (b) musí tyto peněžní prostředky používat pouze pro účely, na které jsou určeny,
- (c) musí být stále připraven tyto peněžní prostředky vyúčtovat

Profesní účetní provozující veřejnou praxi by neměl mít v držení peněžní prostředky klientů pokud existuje důvod domnívat se, že tyto peněžní prostředky pocházejí z nezákonné činnosti nebo jsou na nezákonnou činnost určeny.

Profesní účetní provozující veřejnou praxi musí vést účetní knihy tak, aby podle nich mohl kdykoli prokázat, jak nakládal s peněžními prostředky klientů. Výpis z účtu se klientovi musí předkládat alespoň jednou do roka.

3.1.6 Vztahy s jinými profesními účetními

Přijímání nových zakázek

Při zakládání dceřinných společností v místech, kde stávající profesní účetní nepůsobí může, po dohodě s klientem, provést dokončení zakázky přejímající účetní. K postoupení zakázky může dojít také tam, kde je třeba zajistit zvláštní služby nebo zvláštní úkoly protože profesní účetní provozující veřejnou praxi by měl poskytovat pouze takové služby, k jejichž zvládnutí má odbornou způsobilost.

Služby účetního který má specializované kvalifikační předpoklady může vyhledat klient po poradě se stávajícím účetním, na jeho doporučení nebo aniž by ho informoval. Profesní účetní, který přejímá zakázku by měl omezit služby jím poskytované na konkrétní úkoly, které mu postoupí stávající profesní účetní. Měl by postupovat podle pokynů, které obdržel od předávajícího profesního účetního nebo klienta a informovat profesního účetního o obecné povaze poskytovaných odborných služeb.

Nahrazení jiného profesního účetního provozujícího veřejnou praxi

Profesní účetní, který byl požádán, aby nahradil jiného profesního účetního, by si měl ověřit jednáním se stávajícím účetním, zda neexistují profesní důvody, proč by měl toto jmenování odmítnout. Informace získané od stávajícího profesního účetního mohou například naznačovat, že důvody uváděné klientem na vysvětlení této změny neodpovídají skutečnosti.

Například důvodem změny stávajícího profesního účetního bylo, že řádně plnil své profesní povinnosti i přes klientův odpor. Stávající profesní účetní předá novému profesnímu účetnímu provozujícímu veřejnou praxi veškeré účetní knihy a podklady klienta.

3.1.7 Reklama a získávání klientů

Reklama se musí zaměřovat na informování veřejnosti objektivním způsobem a musí se provádět slušně, čestně, pravdivě a v mezích dobrého vkusu.

Reklamy a nabídky služeb, které nesplňují uvedená kritéria, jsou ty, které:

- (a) vzbuzují falešné, klamné a neoprávněné očekávání příznivých výsledků,*
- (b) naznačují možnost ovlivnit soud, státní nebo rozhodčí orgán či jiné instituce,*
- (c) obsahují sebechválu, která není podložena ověřitelnými fakty,*
- (d) používají srovnání s jinými profesními účetními provozujícími veřejnou praxi,*
- (e) obsahují osobní svědectví a posudky,*
- (f) obsahují nejrozsáhlejší prohlášení, která by mohla rozumně uvažujícího člověka pomýlit nebo oklamat,*
- (g) činí si neoprávněný nárok nazývat se expertem nebo specialistou v určitém oboru účetní profese.*²⁶

²⁶ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 43.

Propagace profesních účetních v prostředí, kde se neinzeruje

- 1) Přidělení zakázek a udělení cen.
- 2) Seznam (informace by měla být omezena na jméno, adresu, telefonické nebo jiné spojení a profesní popis aktivit).
- 3) Knihy, články, interview, přednášky, vystoupení v televizi a v rozhlasu (nesmí uvést žádné údaje o službách, které firma poskytuje).
- 4) Školení, kursy a semináře (v brožurách a materiálech vydávaných v této souvislosti se nesmí nepřiměřeně vyzdvižovat jméno profesního účetního).
- 5) Katalogy a materiály obsahující odborné informace .
- 6) Nábor pracovníků (Oznámení o neobsazených místech lze veřejnosti sdělovat každým médiem. Specifikace inzerovaných pracovních míst mohou obsahovat některé údaje o službách, které profesní účetní provozující veřejnou praxi poskytuje, nesmí se v nich však vyskytovat žádný propagační prvek).
- 7) Publicita zajišťovaná jménem klientů.
- 8) Brožury a firemní adresáře (Pro klienty může profesní účetní vydávat objektivně formulovanou zprávu o poskytovaných službách, adresář se jmény profesních účetních či manažerů, adresami kanceláří a se jmény a adresami přidružených firem).
- 9) Dopisní papíry, tiskoviny a firemní štítky (uvedení služeb, které profesní účetní poskytuje je nepřípustná).
- 10) Oznámení v novinách (informování veřejnosti o založení nové praxe a změnách v adrese praxe je možno zajistit prostřednictvím vhodných novin a časopisů).

3.1.8 Porušování etických zásad ve veřejné praxi

Jistě se najdou účetní, kteří na podvod nebo jiné neetické jednání přistoupí ať už kvůli slíbené odměně nebo ze známosti. Když se pak pravda dostane na veřejnost, nenese účetní provozující veřejnou praxi odpovědnost jen za sebe, ale také za dobré jméno své profese.

Když jsem na Internetu hledala informace o etice účetních provozujících veřejnou praxi, našla jsem inzerát, který obsahoval slova “jen poctivé zakázky”. Svědčí to o poctivosti účetního, ale také to naznačuje, že se ve své praxi s podvodným jednáním nebo alespoň s nabídkou setkal.

3.2 Etika profesní účetní v zaměstnaneckém poměru

Etika profesní účetní v zaměstnaneckém poměru je etikou profesních účetních, kteří pracují jako zaměstnanci v různých oborech. Například v průmyslu, obchodě, veřejném sektoru nebo školství.

3.2.1 Střet profesních a zaměstnaneckých zájmů

Profesní účetní v zaměstnaneckém poměru má povinnost dodržovat loajalitou vůči svému zaměstnavateli a vůči své profesi. Proto tu někdy může dojít k rozporu mezi těmito zájmy. Zaměstnavatel však nemá právo žádat od zaměstnance, aby porušoval právní

Zdroj: RYSKOVÁ, S.: Co je dovoleno bohovi.... Ekonom, 2006, č. 20, s. 82.

*předpisy nebo standardy, lhal nebo uváděl v omyl osoby zajišťující ověřování u jeho zaměstnavatele a podepsal prohlášení, která by zásadním způsobem zkreslovala fakta.*²⁷

3.2.2 Vztah ke spolupracovníkům

Profesní účetní musí, zejména pokud jsou v nadřízeném postavení vůči ostatním, respektovat právo a povinnost podřízených formulovat a zastávat vlastní názor v účetních záležitostech.

3.2.3 Odborná způsobilost

Může se stát, že profesnímu účetnímu v zaměstnaneckém poměru budou zadány úkoly, ke kterým nemá dostatečnou specializaci nebo zkušenosti. Při plnění takovýchto úkolů by profesní účetní neměl zaměstnavatele uvádět v omyl, pokud jde o stupeň svých odborných znalostí.

3.2.4 Prezentace informací

*Úkolem profesního účetního je předkládat finanční informace v plném rozsahu, poctivě a profesionálně a v takové formě, aby byly v daném kontextu srozumitelné.*²⁸

²⁷ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 47.

3.2.5 Účetní podvody

*Pocit, že ve skutečnosti dochází k většímu počtu podvodů, než je ohlášeno, posiluje v lidech dojem, že jim neetické chování projde, prevence selhává a nedaří se odhalovat všechny případy. Můžeme to přirovnat k loterii: i malá naděje na výhru snadno převáží riziko velké ztráty.*²⁹

Peníze | Finanční manažer

Zisk má přednost

Zhruba 26 procent zaměstnanců českých firem se domnívá, že v roce 2005 došlo v jejich společnostech k většímu počtu případů neetického chování, než kolik bylo ohlášeno. Vyplývá to z průzkumu společnosti Ernst & Young.

Na **etiku a poctivost** se v českých firmách příliš nehledí.

Zdroj: SVĚTLANA RYSKOVÁ. Zisk má přednost. Ekonom, 2006, č. 19, s. 86.

²⁸ VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. *Etický kodex profesních účetních*, 2004. s. 48.

²⁹ SVĚTLANA RYSKOVÁ. Zisk má přednost. Ekonom, 2006, č. 19, s. 86.

Podle průzkumu Ernst & Young není v České republice etika podnikání v centru pozornosti vedení firem. Zaměstnanci si myslí, že managementu záleží hlavně na růstu (34 %), zisku (26 %) a image společnosti (21 %).

Většina zaměstnanců považuje manipulaci

finančních výkazů za neetickou, zatímco pouhá 2 % (nejnižší procento v Evropě) nepovažují za neetické poskytování kancelářských potřeb přátelům a rodině.

Jak jim předcházet

Stejně jako trestný čin, nelze účetní podvod zcela vyloučit, lze mu jen předcházet. Zjištěním příčin a určením oblastí, které jsou riziku nejvíce vystaveny lze riziko podvodu snížit. Jednoduchým způsobem interní kontroly je rozdělení odpovědnosti.

Každý interní proces je možné rozdělit na jednotlivé kroky a zajistit, aby se na jejich realizaci podíleli minimálně dva zaměstnanci. U procesu nákupu to mohou být například tyto kroky:

- a) *identifikace potřeby obstarat si určité zboží nebo službu,*
- b) *potvrzení oprávněnosti této „potřeby“,*
- c) *identifikace vhodných dodavatelů, získání informací o cenách a sjednání obchodních podmínek,*
- d) *zadání objednávky,*
- e) *přijetí zboží nebo služby,*
- f) *ověření údajů na faktuře a jejich porovnání s objednávkou a přijatým zbožím nebo službami,*
- g) *provedení úhrady za zboží nebo služby.*

*Pokud bude mít všechny kroky, nebo většinu z nich, na starosti jen jeden zaměstnanec, otevírá se prostor pro podvod.*³⁰

Výše uvedený příklad by se týkal spíše oddělení nákupu v organizaci. Podle mne se ale tato zásada dá přenést i do účetního oddělení. Pokud bude odpovědnost rozdělena mezi více účetních, sníží se riziko podvodu. Ať už jde o podvod ze strany

³⁰ SVĚTLANA RYSKOVÁ. Zisk má přednost. Ekonom, 2006, č. 19, s. 86.

zaměstnanců samotných nebo podvod iniciovaný managementem. Navíc, přesvědčit více lidí k podvodu je vždy složitější než přesvědčit jednoho.

Dalším nástrojem prevence je přijetí interních zásad. Zaměstnanci by se z nich měli dozvědět, co se od nich, pokud jde o boj proti podvodům, očekává.

Případ z vimperské nemocnice

Na pět let do vězení byla poslána bývalá hlavní účetní Nemocnice ve Vimperku Hana Trková. Její podvody z let 2000 až 2005 stály nemocnici 6,4 milionu korun. Během pěti let převedla celkem 95 částek z účtů nemocnice na svůj účet a účet své matky a to přivedlo nemocnici na pokraj krachu. Na podvody se přišlo, když nemocnici přebíralo nové vedení.

"Není žádných sporů o tom, že obžalovaná zneužívala svého pracovního zařazení a svěřených pravomocí k nakládání s cizím majetkem k vlastnímu obohacení," konstatovala v odůvodnění rozsudku předsedkyně senátu Vladimíra Hájková.³¹

³¹ POKORNÝ, P. Bývalou účetní poslal soud za podvody na pět do vězení. 12.2. 2007. [cit. 25.3.2007]. Dostupný z WWW: http://www.novinky.cz/krimi/byvalou-ucetni-poslal-soud-za-podvody-na-pet-do-vezeni_109148_11pcc.html

Bývalou účetní poslal soud za podvody na pět do vězení

Hana Trková se svým advokátem při vyhlášení rozsudku.

foto: PRÁVO/Petr Pokorný

Na pět let do vězení poslal v pondělí senát Krajského soudu v Českých Budějovicích čtyřiapadesátiletou bývalou hlavní účetní Nemocnice ve Vimperku Hanu Trkovou za podvody, při nichž v letech 2000 až 2005 připravila toto zdravotnické zařízení o bezmála 6,4 miliónu korun.

Zdroj: POKORNÝ, P. Bývalou účetní poslal soud za podvody na pět do vězení. 12.2. 2007. [cit. 25.3.2007].

Paní Trková, kromě toho, že porušila zákon nejednala ani v souladu s požadavky veřejného zájmu (věrohodnost, kvalita služeb a důvěra). Byla porušena věrohodnost informací, služby nebyly poskytovány v souladu se zákonem a standardy a etickým kodexem se účetní také neřídila.

Nebyly respektovány ani základní principy, jako například bezúhonnost, objektivita, profesní jednání a profesní standardy. Paní Trková totiž nejednala poctivě a čestně a její jednání bylo ovlivněno střetem zájmů nebo možná jinými osobami. Navíc profesním účetním takovéto případy jistě na důvěře nepřidají.

4. Etika v auditorské profesi a u auditorské společnosti

V České republice byla funkce auditora zavedena až po roce 1989 (před 2. světovou válkou jejich úlohu plnili takzvaní účetní znalci). Auditorem se může osoba stát až po splnění určitých podmínek.

4.1 Zákon o auditorech a Komora auditorů

Zákon o auditorech a Komoře auditorů byl přijat v ČR v roce 1992.

Výše uvedený zákon řeší také etiku auditorské práce. Vedle odbornosti se od nich očekává také to, že budou vystupovat tak, aby jejich činnost vzbuzovala důvěru v jejich čestnost a bezúhonnost. Všude ve světě se auditoři sdružují do organizací. V České republice je to Komora auditorů.

*Jedním z hlavních úkolů tohoto profesního orgánu je dohlížení na kvalitní výkon činnosti auditora včetně kontroly jeho nezávislosti.*³²

4.2 Etický kodex a cíle profese

Kromě výše uvedeného zákona se zástupci auditorské profese řídí také zásadami etického kodexu IFAC. Tyto zásady byly Komorou auditorů ČR převzaty v roce 2005. Podle tohoto kodexu je cílem auditorů pracovat co nejprofesionálněji, nejvýkonněji a plnit požadavky veřejného zájmu.

³² VRBA J.: Etika auditora. Prosperita, leden 2006.

Etika auditora

Co je vlastně etika? Pro průměrně vzdělaného čtenáře asi nebude odpověď složitá. Ano, je to v podstatě nauka o mravnosti. Ve slovnících můžeme najít ještě řadu jiných výkladů, jako soustava mravních norem, mravní kodex atd. Ponechme to poslední heslo, které končí slovem kodex - neboť to se stalo asi nejrozšířenějším synonymem, které naplňuje současný svět etiky, a to nejen v oblasti občanského života, ale i životě speciálních profesních a svobodných povolání, kterým je - vedle dalších - např. i auditor.

Jak pohlížet na etiku auditora?

Z hlediska veřejného pohledu nutno chápat auditora jako osobu vzdělanou, bezúhonnou, objektivní a veskrze důvěryhodnou. Vzhledem k tomu, že odborná veřejnost očekává od auditora vysoce profesionální služby, není asi žádným tajemstvím, že tato osoba musí být zcela oddána své profesi, kterou vykonává jako svou hlavní činnost. Přestože v našich českých podmínkách není auditor považován za tak starou nezávislou profesi, jakou jsou např. lékaři nebo advokáti, je možno konstatovat, že za cca 15 let existence auditorské profese jsou položeny poměrně solidní základy i pro zaevidování této osoby do podvědomí odborné veřejnosti.

Významnou úlohu sehrál vznik Komory auditorů České republiky, která jako samosprávná profese působí ve všech oblastech, ke kterým je ze zákona zmocněna. Dohlížení na kvalitní výkon činnosti auditora včetně kontroly jeho nezávislosti je jedním z hlavních úkolů tohoto profesního orgánu.

Etický kodex auditora

Vzhledem k tomu, že ve světě je organizována řada nezávislých profesí, je logické, že příslušné

stavovské profese si určily a schválily jednotné zásady etického chování, které jsou akceptovány i národními úpravami. Lze tedy konstatovat, že v podstatě na celém světě se řídí všechny nezávislé profese vcelku jednotnými zásadami etického chování.

Nejinak je tomu v případě auditorů registrovaných Komorou auditorů České republiky.

Již v předcházejícím roce byly Komorou auditorů ČR převzaty zpřísněné zásady Etického kodexu IFAC (Mezinárodní instituce profesních účetních a auditorů se sídlem v New Yorku - kde je KAČR již řadu let členem). I do této doby se profese auditorů řídila základními zásadami etického kodexu vydaného tímto mezinárodním orgánem.

Tento kodex stanoví, že cílem profese auditorů/účetních znalců je pracovat podle co nejvyšších měřítek profesionality, dosahovat co nejvyšších hodnot výkonnosti a celkově plnit požadavky veřejného zájmu.

Tyto cíle vyžadují plnění čtyř základních potřeb:

- 1) Věrohodnost: existuje celospolečenská potřeba zajistit věrohodnost informací a věrohodnost informačních systémů
- 2) Profesionalita: je zapotřebí jednoduše, které mohou klienti, zaměstnavatelé a jiné zainteresované strany jednoznačně identifikovat jako profesionály v oboru účetnictví
- 3) Kvalita služeb: jde o jistotu, že všechny služby auditorů/účetních znalců jsou poskytovány podle nejvyšších standardů
- 4) Důvěra: uživatelé služeb auditorů/účetních znalců musí mít všechny důvody věřit, že existuje rámec profesionální etiky, kterým se auditori/účetní znalci při poskytování svých služeb řídí

Vedle již zmíněného veřejného zájmu je nutnou podmínkou, aby byly splněny výše uvedené 4 základní potřeby i nezávislost auditora. Jedině při respektování této okolnosti může dojít k dosažení očekávaných 4 cílů.

Zdroj: VRBA J. Ing.: Etika auditora. Prosperita, leden 2006.

Splnění těchto cílů vyžaduje plnění těchto čtyř zásad:

Věrohodnost – *existuje celospolečenská potřeba zajistit věrohodnost informací a informačních systémů.*

Profesionalita – *je zapotřebí jedinců, které mohou klienti, zaměstnavatelé a jiné zainteresované strany jednoznačně identifikovat jako profesionály v oboru účetnictví.*

Kvalita služeb – *jede o jistotu, že všechny služby auditorů jsou poskytovány podle nejvyšších standardů.*

Důvěra – *uživatelé služeb auditorů musí mít všechny důvody věřit, že existuje rámec profesionální etiky, kterým se auditori při poskytování svých služeb řídí.*³³

4.3 Důvěrný charakter informací

Základním etickým pravidlem pro auditora je mlčenlivost a zachování důvěrnosti informací. Auditor musí podat zprávu o jakémkoli jemu známém či podezřelém trestném činu příslušným úřadům. Nesmí však hovořit o záležitostech svých zákazníků s jinými osobami.

Auditor je oprávněn číst účetní knihy a záznamy a pokládat otázky zaměstnancům a představitelům společností. Dozví se tedy pravděpodobně některá obchodní tajemství. Klienta by mohlo poškodit, kdyby byly tyto skutečnosti prozrazeny konkurentům.

*Podle zákonné úpravy platné v ČR je auditor povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své činnosti a nesmí jich zneužít ke svému prospěchu nebo k prospěchu někoho jiného.*³⁴

Důvodem pro povinnost dodržování mlčenlivosti je také to, že auditor má často přístup k informacím, které, pokud jsou zveřejněny, mohou ovlivnit cenu akcií. Zneužití těchto informací k vlastnímu obohacení nebo jejich sdělení osobě, která obchoduje s akciemi společnosti je trestným činem.

³³ VRBA J. Ing.: Etika auditora. Prosperita, leden 2006.

³⁴ ŠROŇEK I.: Etika v podnikání. Etiketa a etika v podnikání, Management press, 1995. s. 207.

4.4 Možné příčiny etických konfliktů

*Příčinou etického konfliktu může být nátlak ze strany vedoucího představitele klienta, popřípadě příbuzenské vztahy. Auditor může být postaven před rozhodnutí, zda zachovat poslušnost k nadřízenému a porušit standardy řádného jednání ve své profesi nebo dodržet standardy proti vůli nadřízeného.*³⁵

Další příčinou etického konfliktu může být hrozba ztráty klienta. Auditora objednává vedení firmy a on mu podává svou zprávu. Etický problém by mohl nastat, pokud by výsledek auditu byl kritický vůči výsledkům, připraveným vedením firmy. V tomto případě auditor stojí před rozhodnutím ve sféře etiky. Jedna možnost je, že jeho zpráva bude odpovídat výsledkům auditu. V tom případě by se ale mohl vystavovat nebezpečí, že firma by nebude mít v budoucnu zájem o jeho služby. Na druhou stranu, pokud bude jeho zpráva odpovídat představám vedení firmy, má naději na další objednávky, ale dopouští se neetického jednání.

4.4.1 Waste Management – porušení etiky auditorské společnosti v praxi

*Podnik který se zabýval hospodařením s odpadem, produkoval důchod „ze vzduchu“. Výdaje nechával prostě mizet. Při první hloubkové kontrole se ukázalo, že zisk před zdaněním byl nadsazen o 1,43 miliardy dolarů. Auditor, který měl podvod odhalit, byl obviněn z nedbalosti a souhlasil s pokutou (podle sazebníku pro auditory) 7 milionů dolarů.*³⁶

Firma Waste Management se po tom, co byl podvod odhalen, už nevzpamatovala. Při podvodech postupovala jako většina ostatních firem. Odsouvala údaje na pozdější datum, převedl výdaje na opravy, údržbu a nákupy do položky zařízení a odepisoval po 40 let. Auditóři podvod rozpoznali, ale nechtěli tlačit na klienta příliš tvrdě. Dohodli se, že podvodné výsledky prohlásí za nevýznamné a konečném výroku je neuvedli.

³⁵ VRBA J. Ing.: Etika auditora. Prosperita, leden 2006.

³⁶ JIRÁSEK J. A. *Kde je kouř, bude i oheň*. Ekonom, 2006, č. 8, s. 44-45.

Proč si auditoři nechávali zjištění, že jde o podvod pro sebe? Auditorská firma neposkytovala Waste Managementu jen služby týkající se auditu, ale i ostatní poradenské služby, za které dostali zapláceno 6 milionů dolarů. Zjevně nechtěli ztratit klienty a tím i honoráře za audit a poradenství.

6. Závěr

Ve své práci jsem se soustředila na aktuální požadavky na účetní profesi a na jejich základě jsem poukázala na obecné principy požadavků na profesi, na možnosti navozující střet profesních a zaměstnaneckých zájmů a možnosti zneužití.

Zároveň jsem charakterizovala rizika ohrožující nezávislost. Tato rizika mohou vznikat při ověřování, prováděném účetními provozujícími veřejnou praxi, ale nejen při něm. Mezi nejčastější patří riziko vlastní zainteresovanosti nebo riziko spřízněnosti. Dále existuje riziko kontroly po sobě samém, riziko protekčního vztahu a riziko vydíratelnosti. Vznik rizika vlastní zainteresovanosti umožňuje například finanční podíl u klienta, půjčka přijatá od klienta, existence těsného obchodního vztahu s klientem, závislost honorářů na ověřování nebo obava z možnosti ztráty zakázky. Riziko spřízněnosti se může objevit, pokud rodinný příslušník člena týmu provádějícího ověřování je u klienta vedoucím představitelem nebo pokud byl od klienta přijat dar významné hodnoty. Riziko kontroly po sobě samém způsobuje situace, kdy člen týmu provádějící ověřování byl v nedávné době vedoucím představitelem nebo zaměstnancem u klienta. Riziko protekčního vztahu nastává, pokud člen týmu provádějící ověřování obchoduje s akciemi a jinými cennými papíry klienta nebo ho obhajuje v soudním řízení. Posledním typem rizika je riziko vydíratelnosti. Může být důsledkem hrozby nahrazení jinou osobou při rozdílném názoru na uplatnění účetního principu, nebo obavy z možnosti zúžení rozsahu práce s cílem snížit honorář.

Podobné požadavky na profesi, možnosti střetu zájmů i rizika ohrožující nezávislost, lze aplikovat na činnost profesní účetní provozující veřejnou praxi a profesní účetní v zaměstnaneckém poměru, stejně jako na činnost auditora. Co mají tyto profese, a nejen ony, společného? Jejich zástupci by měli splňovat požadavky veřejného zájmu jako je věrohodnost informací, profesionalita v oboru, vysoká kvalita služeb a důvěra veřejnosti, že existuje kodex kterým se řídí. Důležité je také čestné jednání, objektivita, respektování důvěrného charakteru informací, snaha zachovat dobré jméno profese a dodržování technických a profesních standardů.

Výše uvedené požadavky jsou zvláště důležité v oborech týkajících se financí. Z praktických příkladů jsem zjistila, že problémy nastanou, pokud jsou v důsledku výše uvedených rizik, porušeny požadavky na účetní nebo auditorskou profesi.

Otázku, kterou jsem v rámci své práce řešila, byly tedy účetní podvody jako následek porušení požadavků na účetní a auditorskou profesi, které je většinou důsledkem rizik ohrožujících nezávislost. Pokud jsou některé z požadavků porušeny, může to vyústit v chyby v účetnictví, zkreslení údajů (ať je nechtěné nebo záměrné), případně účetní podvody. V případě Enronu, stejně jako u Lucentu a Informixu, jejichž případy popisuji v práci detailněji, byla porušena například věrohodnost. Informace, které poskytovali veřejnosti, totiž zcela jistě nebyly pravdivé. Byly porušeny i požadavky na bezúhonnost, objektivitu a profesní jednání. Motivy k podvodnému jednání bývají různé. Jeho příčiny vycházejí většinou, jak už jsem uvedla, z výše uvedených rizik ohrožujících nezávislost. Motivem k podvodu může být vlastní zisk, jako v případě účetní z Vimperské nemocnice. Vedení Informixu se zase obávalo paniky akcionářů a auditorská společnost provádějící audit ve firmě Waste Management nechtěla přijít o klienta a tím i honoráře za poradenství. Všechny tyto případy bych zařadila k důsledkům nejčastěji se objevujícího rizika, rizika vlastní zainteresovanosti. Na problém se dá dívat i z jiného úhlu. Finanční ředitel Enronu sice přiznává, že jeho jednání nebylo správné, ale interpretuje ho jako nepovedený pokus o záchranu společnosti. Ne každý účetní podvod tedy začíná jako podvod. Víme však, jak to dopadne, pokud se manipulace s výkazy vymkne kontrole.

A jaký byl postup společností při podvodech? Enron si založil v daňových rájích společnosti na které převáděl své dluhy. V jeho výkazech byly zakamuflovány ztráty vyšší než státní rozpočet České republiky. Parmalat získával peněžní prostředky paděláním bankovních dokumentů. Účetní z Vimperské nemocnice převáděla celých pět let různé částky na svůj účet a účet své matky. Firma Informix uváděla ve výkazech jako příjmy pohledávky, které měli zákazníci splatit až za dva roky. Jejich údaje byly sedmkrát nadsazené. Hodnota akcií společnosti Lucent začala jednoho dne klesat o 25 % za den. Zapisovali totiž příjmy před zaplacením, zmenšili závazky, neodepsali sporná aktiva, zveličili jednorázové příjmy a odsunuli náklady. Kamuflování ztrát se ze začátku může zdát výhodné, ale pokud se finanční situace nezlepší, pak ani ve velkých společnostech nelze špatné výsledky hospodaření skrývat věčně.

Jaké je řešení problému neetického chování a účetních podvodů? Nikdo z nás si asi nemyslí, že se je podaří zcela vymýtit. Hospodářská kriminalita bude existovat vždycky, stejně jako ostatní trestné činy. Pomohly by kurzy Etiky v podnikání jako

jsou na VUT v Brně? Snad z části ano. I když znám reakce studentů našeho ročníku na předměty, které jsou jen trochu poznamenán psychologii nebo kteroukoli filosofickou disciplínou. Připadají jim nudné a nevztahující se k oboru. Ačkoliv někteří je berou jako zpestření. Co tedy ovlivňuje etické myšlení? Způsob myšlení je do jisté míry vrozený a závislý na osobnosti. Někteří lidé mají jednoduše pro etiku smysl. Z velké části závisí na osobních zkušenostech a řekla bych, že způsob myšlení je ovlivněn i vzděláním. Je jisté, že vysokoškolsky vzdělaný člověk myslí jinak, než člověk se základním vzděláním. Bylo by zajímavé zjistit, jak moc závisí etické myšlení na výši vzdělání. Ano, vysokoškolsky vzdělaní lidé by měli přemýšlet na vyšší úrovni, více eticky. To je podle mne jedním z cílů vzdělání. Napadá mne však další důvod. Tito lidé bývají výše společensky postaveni a mají proto více důvodů zachovat čestné jednání a své postavení si tak udržet. Samozřejmě takto nepřemýšlí všichni, ale pro určitou část lidí by to mohlo být motivací. Pokud jde o etiku v regionu Českých Budějovic, byl tu v roce 1998 založen Institut pro etiku hospodářství a regionální rozvoj. Tento institut Jihočeské univerzity se zaměřuje na učební akce a další vzdělávání nejen pro studenty fakult. Pořádá také jednání a kongresy, vydává publikace, vede výzkumné projekty a podporuje kontakty mezi univerzitami v Českých Budějovicích, Linci a Pasově.

Vzdělání tedy může být do určité míry prevencí podvodů. Jaké jsou další způsoby? Jako dobrá prevence účetních podvodů se mi zdají vyšší postihy a delší tresty. V USA vznikl, jako reakce na účetní skandály, federální zákon Sarbanes-Oxley Act. Tento zákon udává přísnější podmínky podnikání a zavádí více kontroly v podnicích. V rámci podniků může jako prevence působit delegování úkolů na více zaměstnanců. Pokud má vše na starosti jeden člověk, podvod je jednodušší a hůře odhalitelný. Pomůže také pravidelný interní audit, podniková kultura založená na transparentnosti a důvěře a dobrý příklad managementu. Určitou roli by měly při odhalování podvodů hrát také ratingové společnosti, ale ani ty nejsou všemocné. Obzvláště pokud se je firma, kterou hodnotí, snaží záměrně oklamat.

Pokud se spojí při porušování etických zásad vzdělání, znalosti, praxe a způsob myšlení v kombinacích bude tu zřejmě i v budoucnu reálné riziko účetních podvodů se všemi důsledky.

Abstract

The purpose of my thesis was to refer to fundamental principals of claims on accounting profession, to possibilities inducing potential conflicts of professional and employee interests and possibilities of abuse. At the same time I characterised independence threats.

Among most frequent risks are self-interest threat and familiarity threat. We should consider also self-review threat, advocacy threat and intimidation threat.

People working as accountants and those working as auditors should meet claims such as integrity, objectivity, confidentiality and professional behaviour.

In my thesis I named concrete examples of accounting frauds as effects of violation of claims on accounting profession, conflicts of interests and independence threats. I also described examples of preventing financial frauds.

Cílem mé bakalářské práce bylo poukázat na obecné principy požadavků na účetní profesi, na možnosti navozující střet profesních a zaměstnaneckých zájmů a možnosti zneužití. Zároveň jsem charakterizovala rizika ohrožující nezávislost.

Mezi nejčastější patří riziko vlastní zainteresovanosti nebo riziko spřízněnosti. Měli bychom zvážit také riziko kontroly po sobě samém, riziko protekčního vztahu a riziko vydíratelnosti. Zástupci účetní stejně jako auditorské profese by měli splňovat požadavky jako je věrohodnost informací, profesionalita v oboru, vysoká kvalita bezúhonnost, objektivita, respektování důvěrného charakteru informací a profesní jednání.

Ve své práci uvádím konkrétní příklady účetních podvodů jako důsledků porušení požadavků na profesi, střetu zájmů nebo rizik ohrožujících nezávislost. Popisuji i příklady prevence finančních podvodů.

Key words:

Accounting ethics – etika v účetnictví

Business ethics – etika v podnikání

Claims on accounting profession – požadavky na účetní profesi

Financial fraud – finanční podvod

Seznam použité literatury

BOHATÁ, M.: Etika v podnikání. Politická ekonomie, 1993
FERREL, O. C. – Fraedrich, J.: Business Ethics. Boston, Houghton Mifflin Company 1991.
INSTITUT SVAZU ÚČETNÍCH, a.s.: Účetnictví II. Praha 2004.
LUKNIČ, A. S.: Štvrtý rozmer podnikania – etika. SAP Slovak Academic Press, 1994.
STEINMANN, H., LÖHR, A.: Základy podnikové etiky. Victoria publishing, 1995.
ŠRONĚK, I.: Etika v podnikání. Etiketa a etika v podnikání,. Management press, 1995.
VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC. Etický kodex profesních účetních, 2004.

Články z novin a časopisů:

JAROSLAV. A. JIRÁSEK. Kde je kouř, bude i oheň. Ekonom, 2006, č. 8, s. 44-45.
JENNINGS. M. M. In Their Own Words: What We Learn About Ethical Lapses and Their Prevention from the Hindsight of Those Who Committed Them. Corporate Finance Review. May/Jun 2006. pg. 44
LAVIČKA. V. Enron nás vytrestal, nyní jsme opatrní. Hospodářské noviny, 31. 10. 2006, s. 18.
PETR BLAŽEK. Dozvuky kauzy Enron. Ekonom, 2006, č. 22, s. 11.
RYSKOVÁ, S.: Co je dovoleno bohovi.... Ekonom, 2006, č. 20, s. 82.
SVĚTLANA RYSKOVÁ. Zisk má přednost. Ekonom, 2006, č. 19, s. 86.
VRBA J.: Etika auditora. Prosperita, leden 2006.

Články z internetu:

- Poznej svého podvodníka. 26. 8. 2004. [cit. 20.3.2007]. Dostupný z WWW: http://ekonom.ihned.cz/3-14815690-poznej+podvodn%EDka-400000_d-22
- ČTK. Exšéf Enronu: Nejnenáviděnější muž amerického byznysu. 27. ledna 2006. [cit. 8.3.2006]. Dostupný z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/eko_profily.asp?r=eko_profily&c=A060127_104705_eko_profily_maf
- Petr Pokorný. Bývalou účetní poslal soud za podvody na pět do vězení. 12.2. 2007. [cit. 25.3.2007]. Dostupný z WWW: http://www.novinky.cz/krimi/byvalou-ucetni-poslal-soud-za-podvody-na-pet-do-vezeni_109148_11pcc.html

